

BESZÁMOLÓ

a Bocskai István Múzeum 2023. évi működéséről

BEVEZETŐ

Jelen beszámoló a képviselő-testület 2024. márciusi ülésére készült és a Bocskai István Múzeum 2023. évi működését ismerteti. Itt köszönöm meg a fenntartó hajdúszoboszlói önkormányzat mindenkori támogatását, amely idén is hozzájárult stabil és szakszerű működésünkhöz.

BESZÁMOLÓ

1. Fenntartás, személyi feltételek

A múzeum 2023-ban is 6 fővel működött. Ez a munkaállomány 1 múzeumigazgató, 3 (többnyire többes munkakörben alkalmazott) muzeológus és 3 pénztáros/teremőr munkavállalót jelent (utóbbi egy teljes és két 4 órás munkakörre különül). A 2023-as évben ez a munkaállomány – a különböző kiegészítéseknek köszönhetően – elégnek bizonyult, de 2024-től újabb bővítése lenne ideális az egyre növekvő látogatottság miatt. Az állandó munkaállomány kiegészítését 1 közmunkás (teljes munkaidős, egész éves) és 3 „eseti munkaszerződéses” (nyugdíj melletti részmunkaidős, illetve egy esetben az állandó 4 órát 8 órára bővített munkaidős), a nyári „látogatói dömping” hónapjaira alkalmazott munkavállaló biztosította. Éves átlagban tehát egy **7,6 fős** (teljes munkaidős) munkakapacitással számolhatunk. Ez két nagy terület, a szakmai és az üzemeltetési (látogatófogadási) feladatellátás között oszlott meg (50-50%-ban). Ugyanakkor voltak olyan feladatok, melyekre külső munkaerőt is be kellett vonnunk, mint például kisebb felújítások, kiállítás- és fesztiváalterület-építés, marketingmunka (eseti jelleggel). Emellett a pénzügyi adminisztrációt és a karbantartás egy részét a HGSZI végezte el számunkra (szolgáltatási szerződés keretében). Véleményem szerint a külső „feladatellátók” további 1,5-2 munkavállalónak megfelelő kapacitást jelentenek. Összességében tehát adottak voltak a személyi feltételek, de meglehetősen bonyolult rendszerben, környezeti körülményeknek (például a közmunka programok volumenváltozásának) is kitett módon tudtuk igénybe venni. Ez idén is sikerült, de kockázatsökkentő hatású az lenne, ha az intézmény státuszainak és nem pedig a kiegészítésként igénybevehető lehetőségeknek a száma növekedne. Mindazonáltal a megfelelő munkaszervezés és a magas szintű munkateljesítmény 2023-ban is jellemezte múzeumunkat.

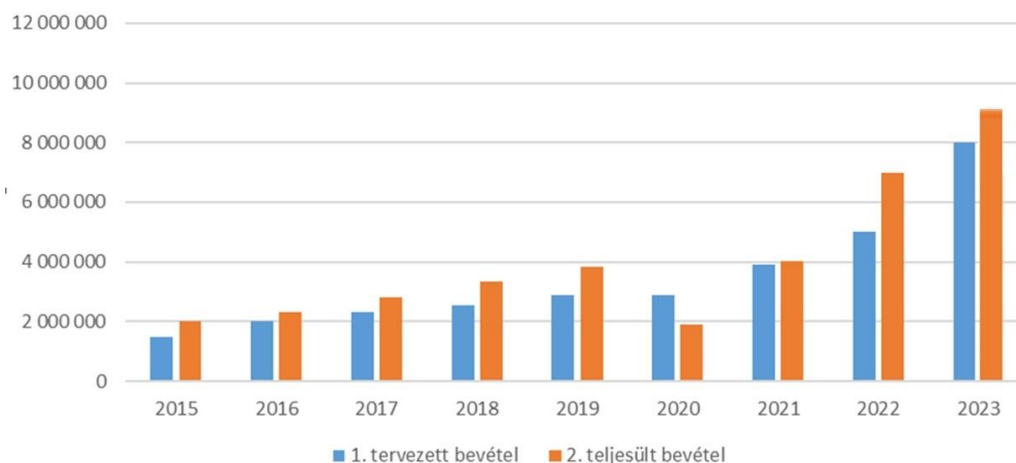
Az országos infláció miatt, sajnos munkavállalóink bére idén is jelentősen devalválódott. Az általános (éves átlagban 17%-os) árszínvonal-emelkedés az egész év folyamán jellemző volt, s bár erről nem az önkormányzat tehet, de a kezelésében mégis részt vállalt, s 10%-os bérfejlesztésre adott lehetőséget (2024 évelején) az alkalmazott beosztású munkavállalók esetében. Ezt intézményünkben súlyozás nélkül, paritásos alapon hajtottuk végre, mert az infláció mindenkit ugyanúgy sújt. Munkatársaim nevében hálásan köszönöm és nagyon fontosnak tartom ezt a kompenzációt, de véleményem szerint további, az államigazgatás által központilag koordinált, legalább 10%-os béremelésre lenne szükség ahhoz, hogy a bérek reálértéke stabilizálódjon.

2. Gazdálkodás

Mivel a múzeum részletes gazdasági adatait a pénzügyi feladatainkat ellátó HGSZI a költségvetés szöveges beszámolójával együtt már megküldte az önkormányzat részére, így e helyen csak a sarokszámokra szorítkoznék. A 2023-as költségvetési kiadások összege 71 MFt volt, melyből a két legnagyobb költség a személyi juttatásokra, azok járulékaira és adójára fordított összesen 41 MFt, illetve a dologi kiadásokra költött 24 MFt lett. A tevékenységünkéből származó közvetlen bevételek (jegyértékesítés, ajándékeladás, kiállítás külső helyszínen való bemutatása, filmvetítés felhasználási jogának értékesítése) meghaladták a 10 MFt-ot. Idén is több pályázatot nyújtottunk be. A civil alapból 1,2 MFt-ot nyertünk a nyári Hajdú őrjárat program megvalósítására. A Nemzeti Kulturális Alaptól sikeresen nyertünk el 1,5 MFt-ot a Szoboszlói

Irodalom Háza leendő kiállítására. Az önkormányzat intézményfelújítási alapból 4,5 MFt-ot kaptunk a Bocskai u. 12. alatti múzeumépület homlokzatának a felújítására Nem pályázati tevékenység, de itt is megemlítendő, hogy a múzeumnak fontos szerepe volt a leendő Szoboszlói Irodalom Háza felújítását célzó 28 MFt-os magánadománynak az intézményhez gravitálásában. Összesen tehát mintegy 35 MFt külső forrással sikerült kiegészítenie a múzeum mintegy 71 MFt-os költségvetését (e kiegészítésnek nagy része 2024-ben kerül felhasználásra).

A Bocskai Múzeum tervezett és teljesült bevételei 2015-2023

3. Tárgyi feltételek

A múzeum 2022-ben is négy **épületben** (Bocskai u. 11., 12., 14., 21.) kezdte meg a működését, ami az év végére egy ötödikkkel, a **Kossuth u. 9. alattival bővült. Ez a tárgyi feltételek jelentős, mintegy 15%-os többletét eredményezte.** Az épület integrálásával ugyanis a múzeum által használt belterek összterülete 1200-ról 1400 m²-re, a kültereké pedig 2000-ról 2300 m²-re nőtt. Az új épületben 2024-re valósul meg a Szoboszlói Irodalom Háza nevű új múzeumi egységünk. Ehhez az átvett, leromlott állapotú épület felújítására van szükség, melyet Bieleckyné Buzás Éva 28.000.000 forintos magánadományból finanszíroz az intézmény. A felújítás 2023-ban elkezdődött, de csak 2024-ben fejeződik be. Az adományt nem lehet elégszer megköszönni, ezért itt is hadd fejezzem ki, hogy milyen hálás is vagyok az – azóta sajnos már elhunyt – adományozónak! Ahogy az önkormányzatnak is azért, amiért az adott – hozzávetőleg 42,5 MFt-ra becsült – épületet múzeumunk rendelkezésére bocsátotta és lehetőséget adott a bővülésre. Köszönet érte! Az, hogy e gazdasági válságokkal terhelt időben is egy ilyen nagy (a felújítást, az épületértéket és a benne kialakítandó kiállítást is figyelembe véve, összesen közel 100 MFt értékű) múzeumi fejlesztés valósul meg, fontos fegyvertény: a kulturális örökség örömteli elismerése! E fejlesztés idén épp csak elkezdődött, így megvalósulásáról, részleteiről a jövő évi beszámoló fog számot adni.

Az önkormányzati intézményfelújítási alapból 2023-ban 4,5 MFt-ot kért és kapott intézményünk a Bocskai u. 12. alatti múzeumépület homlokzatának a felújítására (ezen elhelyezte a múzeualapító, Juhász Imre domborműves emléktábláját is). Az épület előtti járdaburkolat is megújult a helyi LEIER-üzem mintegy 0,5 MFt értékű térkő-támogatásának köszönhetően. Az önkormányzat fásítási programja lehetővé tette, hogy itt két új tulipánfa is kiültetésre kerüljön. Nemcsak ezen épület homlokzata, de a múzeumi negyedünk új (Kossuth u. 9. alatti) egységével közös pontja is megújult: egyrészt elbontásra kerültek olyan felépítmények (pl. pincegádor, tárolók), melyek az egybenyitás útjában voltak, másrészt megtörtént a két telek közti fal kibontása, egy könyvet idéző átjáró kialakításával. Ez a fejlesztés mintegy 1,5 MFt értékű volt, s a múzeum maga finanszírozta.

4. Szakfeladatok ellátása

A Bocskai Múzeum gyűjteményei folyamatosan gyarapodnak, gondozásukat a muzeális intézményekről szóló 1997. évi CXL. törvény szerint látjuk el. Kiseb **gyarapodást** 2023-ban helyi háztartásokból származó néprajzi tárgyak képeztek. Ettől jelentősebb a Bieliczkyné Buzás Éva által alapított „Főnix Emlékszoba” anyaga, amely közel 3.500 kötet könyvből és Bieliczky Joó Sándor költeményeinek több mappányi kéziratából áll, s melynek nyilvántartásba vétele 2023 novemberében kezdődött el. A muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról szóló 20/2002.(X.4.) NKÖM rendelet szerint egyébként folyamatosan végezzük a műtárgyak **nyilvántartásával** összefüggő feladatokat is.

A múzeum tudományos szakemberei, a muzeológusok folyamatosan végzik a múzeumi gyűjtemények feldolgozását, **kutatását**. Ezzel összefüggően jelent meg 2023-ban dr. Bihari-Horváth László: Fejedelmi Kincstár a hajdúszoboszlói Bocskai Múzeumban című kiadványa. A múzeumigazgatónak fontos feladata a többi muzeológus kutatási témájának kijelölése és a külső kutatók megnyerése is a múzeumban őrzött műtárgyak, vagy egyéb ismeretek (hajdúszoboszlói helyi értékek, szellemi kulturális örökség) kutatása és publikálása érdekében. Ennek megfelelően, a 2023. év legvégén lehetőséget kaptunk Hajdúszoboszló új városmonográfiájának a folytatására, melynek újabb eredményeiről 2024-ben számolunk be. Továbbra is célunk, hogy 2026-ra (a hajdúk letelepítésének 420. évfordulójára) megjelenhessen.

Nagy vállalkozás volt 2022/23-ban a Bocskai-koronáról szóló 45 perces **dokumentumfilm** elkészítése, melynek premierje 2023. június 24-én, a Múzeumok Éjszakáján volt, közel 500 fő előtt. Majd több szoboszlói bemutató után, a Hajdú-Bihar Vármegyei Önkormányzat további 10 településre rendelte meg a film – előadással egybekötött – levetítését. Ezeket mindenütt teltház fogadta. Nyáron „múzeumi mozit” is létesítettünk intézményünkben, ahol minden látogatónk megtekinthette filmünket. Decemberben videómegosztó oldalakra is feltöltöttük. Véleményem szerint – mindent egybeszámítva – eddig közel 50.000 fő láthatta az alkotást, ami nemcsak történeti értékét tekintve fontos, de intézményünk és városunk népszerűsítését is jól szolgálja.

A múzeum négy **kiállítást** nyitott 2023-ban. Létrejött új állandó kiállításunk, a **Távlatok tornya**, amely Hajdúszoboszló épített örökségének állít emléket a Fejedelmi Kincstár emeleti teraszán. Megnyílt a népművészet egyik helyi mestere, **Radácsi Piroska** életműkiállítása (időszaki kiállításként). A múzeumnak két nagyszerű külső kiállítása is volt a debreceni **Fórum** bevásárlóközpontban, ahol januárban a Bocskai-koronát, márciusban pedig a Retró gyűjteményt ismertette meg a látogatóvá váló vásárlóközönséggel. A két kiállítást összesen több, mint 20.000 látogató kereste fel. Így a Bocskai Múzeum belső és külső helyszíneken lévő kiállításainak **2023-as látogatottsága meghaladta a 40.000 főt**, ami legalább 20 éves rekordot jelent.

Közönségkapcsolati munkánk része a múzeumi rendezvények szervezése. Ezek közül is kiemelkedik a **Múzeumok Éjszakája**, melyet 2023-ban is utcafesztiválként valósítottunk meg. Közel 2.500 fő vett részt ezen a rendezvényen! Az óriási érdeklődés jól mutatja, hogy a minőségi kultúrára igénye a társadalom széles rétegeit jellemzi. Ezt kiszolgáló múzeumunk gazdag és tartalmas programot kínált. Tette ezt úgy, hogy a rendezvény összköltsége hozzávetőleg 1.500.000 Ft volt. Vagyis a **Múzeumok Éjszakája ár-érték arányosan is messze kiemelkedik a hajdúszoboszlói nagyrendezvények köréből**, mert úgy tud magas színvonalú kulturális élményt szolgáltatni a „tömegek” számára, hogy közben nem áldoz milliókat „sztárelőadókra”.

Idén is részt vehettünk a **Szoboszlói Nyár** programsorozatban, ahol ismét nagy sikert aratott a **Hajdú Órjárat** elnevezésű hetente megtartott hagyományörző programunk, amely a hajdúk korát idézi meg egy felvonulás és előadás keretében, a korabeli viseletek és fegyverek bemutatásával.

Intézményünk idén is együttműködött tankerületi központtal az iskolán kívüli szemléltető oktatás megvalósításában, 2023-ban már a tavalyi duplája (!), vagyis 1.200 tanuló vett részt a múzeumban megtartott foglalkozásokon. Ha ehhez hozzávesszük a múzeumon kívül, a debreceni Fórum bevásárlóközpontban további 1.400 tanulóknak tartott foglalkozást, akkor elmondhatjuk, hogy az összesített 2.600 fős tanulószámmal **idén már felülmúltuk a COVID előtti legmagasabb múzeumpedagógiai volument (2000 fő)**. Véleményem szerint jövőre külső helyszínen tartandó foglalkozások nélkül is stabilan hozni fogjuk a COVID előtti magas szintet.

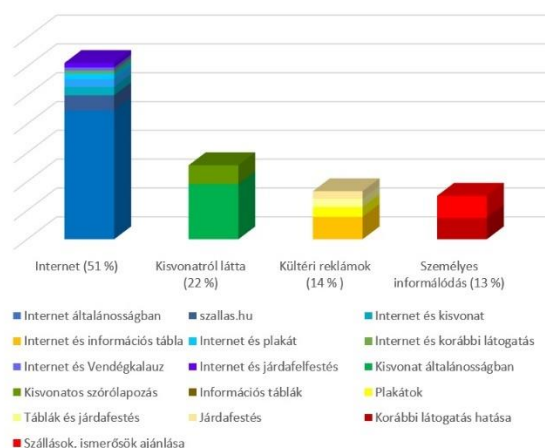
A tendencia tehát immár nemcsak, hogy növekvő, de gyorsuló is. A múzeumban rendezett nyári táborok is népszerűek voltak 2023-ban: több héten keresztül, számos turnusban fogadtuk a gyerekcsoportokat.

5. Marketing, látogatottság

2023-ban mindössze 2 MFt-ot tudtunk marketingre költeni. Ez a fele a 2022-es ezirányú kiadásunknak. Az idei érték a 2023-as összköltségvetésünk 3%-a. (Ez az arány 2021-ben volt a legmagasabb, amikor az 50 MFt-os költségvetés 10%-át fordíthattuk marketing célú kiadásokra.) Ez a forrás nem elégséges, de igyekeztünk hatékonyan felhasználni: külső marketinges szakember segítségét csak nagyobb rendezvényeinkhez tudtuk igénybe venni, s a reklámeszközök közül azokat preferáltuk, melyek költséghatékonyan alkalmazhatók (közösségi média, magunk generálta ingyenes megjelenések országos médiumokban). Így is mintegy 250 (!) alkalommal jelentünk meg idén az írott és elektronikus médiában. Folyamatos mérésünk szerint egyébként a látogatóinknak már több, mint fele az interneten értesül múzeumunkról.

A belföldi turisták múzeumról való értesülési forrásai (2023. július)

Visszatérve a marketingköltségekhez, hadd tegyek egy kis kitekintést. 2014-ben, amikor átvettem az intézmény vezetését, akkor azon a piacon, ahol a verseny az emberek (turisták) szabadidejéért folyik, a múzeumi termékportfólióink (a kiállításaink) életciklusgörbéje épp hanyatló tendenciát mutatott (avítt tárlataink voltak). Ebben a helyzetben a versenystratégia kiválasztása nem lehetett más, mint az egyedi termékínálat (új állandó kiállítások) létrehozása. Ez egyben a megkülönböztető versenyelőny (egyediség) megcélzását jelentette. Egy meglévő pi-

acra kellett termékfejlesztéssel behatolni. Ez egy közel 10 éves ciklus, amely ma is tart. E ciklust a magas minőség mellett az alacsony ár jellemzi (a piaci behatolás sikerességét támogatva). A termékfejlesztésre épített stratégia folyamatosan beválik, a múzeum egyre ismertebb. A következő ciklusban – ami tulajdonképp már elkezdődött, s egy ideje párhuzamosan zajlik az előző ciklussal – termékeink hozzáférhetőségét kell(ene) növelnünk, vagyis az „értékesítés” fejlesztését kell(ene) előtérbe helyezni (idézőjelet azért használok, mert a nonprofit közintézmények esetén mindig felvet kérdéseket az értékesítés mértéke és aránya). Ezt szolgálja például a rendelkezésreállásunk erősítése, amihez a nyár esti nyitvatartás, vagy épp a kisvonatos múzeumi megálló létesítése is hozzájárult az elmúlt években. Ahhoz azonban, hogy hosszútávon sikeresek legyünk a marketing területén, egy kifejezetten ehhez kapcsolódó **munkakörre** és az azt betöltő kvalitásos **szakemberre lenne szükségünk**. Nem elég (bár több, mint amit intézményünk a jelen munkaállományával megvalósítani képes), ha egy külső szolgáltató esetileg vagy rendszeresen kommunikál intézményünk nevében, mert a sikerhez ÁLLANDÓ és intenzív (napi 8 órás) feladatellátásra van szükség ezen a területen is. Egy ilyen státusz finanszírozása nagyságrendileg évi br. 5.000.000 Ft-ba kerülne, ha sikerülne egy pályakezdő, vagy fiatal, tehetséges szakembert találni. Emellé további 5 MFt-ot kellene évente reklámeszközökre (hirdetésekre) költeni. Vagyis évi 10 MFt-ra (és egy jó szakemberre) lenne szükség ahhoz, hogy átütő eredményt lehessen felmutatni. Ehhez képest 2023-ban 2 MFt-unk volt erre a célra. Amíg tehát a marketingre költendő költséget nem tudjuk jelentősen megnövelni, addig nagyon nehéz (kifejezetten erőfeszítést igénylő) a figyelem folyamatos fenntartása múzeumunk irányába.

Mindezek ellenére ez idén is sikerült: **a látogatottság 2023-ban rekordot döntött**. A látogatók száma elérte a 40.000 főt. Ez nagyban annak az ötletnek volt köszönhető, hogy egy olyan forgalmas helyre telepítettük ki állandó kiállításainkat, mint a debreceni FÓRUM bevásárlóközpont. Ez nemcsak reklámot, de konkrét bevételt is jelentett az intézménynek. Itt összesen 20e fő látta tárlatainkat, további 20e fő pedig múzeumunkban kereste fel azokat. Ez stabilan a második év a COVID után, amikor látogatószámunk – a külső helyszín nélkül is – 20.000 fő fölé tud emelkedni, sőt, látogatóink között egyre több a belépőjegyet váltók száma, noha tavaly óta a helyi lakosok ingyen látogathatják intézményünket, ami egyértelműen arra utal, hogy nemcsak megtekinteni, de fizetni is egyre többen hajlandóak kiállításainkért. (Ezzel együtt szeretném megjegyezni, hogy a magam részéről szívesen tenném a turisták számára is ingyenessé a látogatást, mert a szakmai véleményem az, hogy a kulturális örökségnek nem pénzbeli, hanem szimbolikus hasznot kell termelnie, s a múzeumügynek inkább az ingyenes közoktatáshoz hasonlóan kellene értelmezni a szerepét, nem gazdasági alapon. Ugyanakkor – ahogy azt fentebb is írtam – a „szabadidő piacon” jelenlévő szereplőként alkalmazkodnunk kell e piac működéséhez.)

Hajdúszoboszló, 2024.03.11.

Dr. Bihari-Horváth László, sk.
múzeumigazgató